

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:22

med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner

I betänkandet behandlas de i propositionen 1978/79:100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Winther gjorda framställningarna om anslag under avsnitt D. Invandring m. m. I anslutning till propositionen tar utskottet upp tio motioner.

Propositionen

Regeringen har under punkten D 1–D 4 föreslagit att riksdagen för budgetåret 1979/80 skall

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 39 607 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 77 925 000 kr.,
3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 12 050 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Under punkten D 2 föreslås vidare att riksdagen skall godkänna de riktlinjer för flyktingpolitiken som förordats i propositionen.

Motionerna

1978/79:485 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring av lagen (1972:650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande
 - a) att ett kollektivt avgiftssystem införs för företagens utgifter för svenskundervisning,
 - b) att invandrare vid första anställningsdagen informeras om sina rättigheter,
 - c) att företag som anställer invandrare som enligt lagen har rätt till undervisning senast inom 30 dagar från anställningsdagen räknat skall ha påbörjat densamma,
 - d) att påföljdsbestämmelserna skärps i enlighet med vad som anförts i motionen,
 - e) att de nu stipulerade 240 timmarna ökas till 340,
 - f) att bestämmelsen om möjlighet att minska antalet undervisningstimmar till 160 utgår ur lagen,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att

arbetsmarknadsstyrelsen blir övervakande myndighet för lagens efterlevnad och tillförs nödvändiga personella resurser för detta,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att även vuxna invandrare utan anställning får rätt till svenskundervisning med timersättning, finansierat genom det under punkten 1 a) nämnda avgiftssystemet.

1978/79:486 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen under bil. 15, punkten D 3 Åtgärder för invandrare, beslutar anvisa ett med 1 675 000 kr. i förhållande till regeringens förslag förhöjt belopp.

1978/79:664 av Bernt Ekinge (fp)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande lokaliseringen av en ytterligare flyktingförläggning.

1978/79:1050 av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen

1. beslutar att försök med intensifierade anpassningsåtgärder inleds med utgångspunkt i de riktlinjer som förordats i motionen,

2. till Åtgärder för invandrare (D 3.) för budgetåret 1979/80 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 14 050 000 kr., varvid dessa extra medel tillgodoförs försöksverksamheten.

1978/79:1543 av Ingegärd Fränkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en samlad översyn av invandrar kvinnornas situation,

2. att riksdagen begär att regeringen utfärdar bestämmelser så att invandrar kvinnor i vissa fall erhåller kvinnlig tolk.

1978/79:1554 av Hans Nyhage (m)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Immigrant-Institutet skall kunna erhålla verksamhetsbidrag från statens invandrarverk.

1978/79:2032 av Ingrid Dicsen m. fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om invandrar kvinnornas situation i Sverige.

1978/79:2046 av Gunnel Jonäng (c)

I motionen – yrkandet 2 – hemställs att riksdagen hos regeringen begär

förslag om att kostnaderna för 200 timmars svenskundervisning överförs på samhället.

Motionen behandlas beträffande yrkandena 1 och 3 i betänkandet AU 1978/79:20.

1978/79:2142 av Karin Andersson m. fl. (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att övergångsbestämmelserna för svenskundervisning för invandrare förlängs fr. o. m. den 1 juli 1979,
2. att riksdagen till Informationsverksamhet för invandrare anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 500 000 kr. förhöjt anslag.

1978/79:2148 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk)

I motionen yrkas

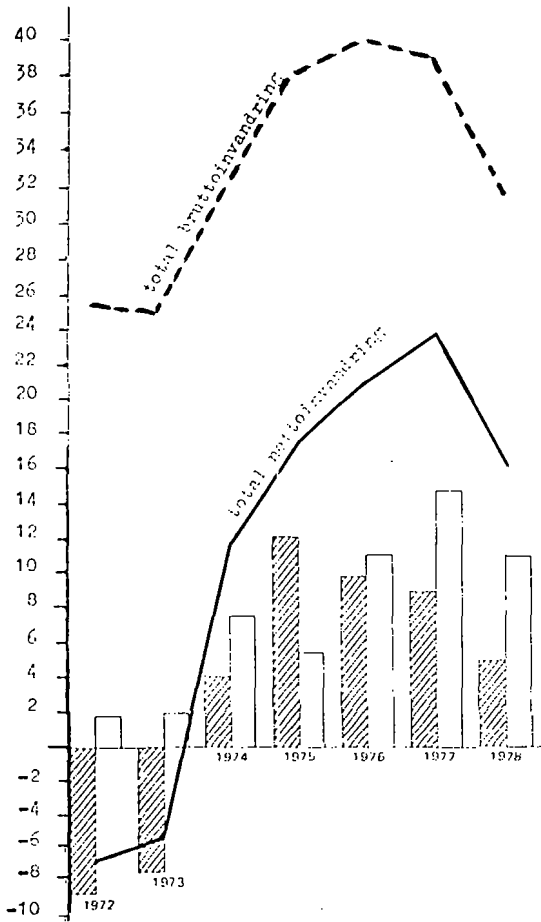
1. att riksdagen hos regeringen hemställer om att det tillsätts en kommitté som har att utvärdera hela minoritets- och invandrapolitiken och att ge förslag till fortsatta reformer för att skapa jämlikhet för invandrarna och garantera deras demokratiska rättigheter samt att i denna kommitté ingår representanter för invandrarnas riksorganisationer,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om att åtgärder vidtas för att registrera alla i Sverige bosatta människors modersmål.

Motionen behandlas beträffande yrkandet 3 i betänkandet AU 1978/79:20.

Invandringens omfattning

Invandringens storlek har traditionellt varierat med konjunkturläget. De senaste åren har denna bild delvis förändrats. Under åren 1976–1978 har sålunda invandringen legat på en högre nivå än de från konjunktursynpunkt bättre åren 1974–1975. Arbetskraftsinvandringen från de icke-nordiska länderna är f. n. obetydlig. Även nettoinvandringen av nordbor visar under 1978 låga tal (ca 5 000 personer). Att den totala nettoinvandringen likväl visade överskott på ca 16 000 personer förra året förklaras av de relativt stora grupper flyktingar och familjemedlemmar till tidigare invandrare som fått tillstånd att komma hit. I följande tablå belyses invandringens omfattning åren 1972–1978.

Invandring av utländska medborgare. 1 000-tal personer

 nettoinvandring nordbor
 nettoinvandring icke nordbor

Utskottet

Allmänna synpunkter

I anslutning till en redovisning om invandringens omfattning konstaterar föredragande statsrådet att den utomnordiska invandringen numera huvudsakligen består av flyktingar eller nära anhöriga till personer som redan bor här. Ca 3 300 personer, varav fler än 2 000 från Latinamerika, har under år 1978 fått stanna i Sverige på grund av politiska skäl. Invandringen av nära anhöriga under samma tid beräknas uppgå till minst 8 000 personer. I propositionen uppges att invandringen av turkiska assyrier under år 1978 varit av betydligt mindre omfattning än de två föregående åren, men att trycket från denna grupp alltså är starkt. Antalet ansökningar att få komma hit är stort.

När det gäller belastningen på invandrarverket av tillståndsärenden konstateras i propositionen att det ännu är för tidigt att dra några säkra slutsatser av effekterna av de ändringar som gjordes i utlänningslagen våren 1978 men att ändringarna på sikt bör medföra en minskad belastning på verket. Ärendebalansen hos verket har emellertid ökat, och viss förstärkning föreslås därför av tillståndsbyrån. Likaså har antalet överklagade avlägsnandebeslut ökat i arbetsmarknadsdepartementet, som därför förstärkts med två handläggare för dessa ärenden.

Utskottet är medvetet om de särskilda problem som är förenade med handläggningen av tillstånds- och avlägsnandeärenden liksom med verkställigheten av avlägsnandebeslut. Utskottet vill betona att det råder bred politisk enighet om principerna i utlänningslagen. Det är angeläget att lagstiftningen upprätthålls med fasthet och konsekvens. Det är också viktigt att man motverkar att ärenden av olika skäl drar ut på tiden. Därigenom kan man i viss mån undvika återkommande omprövningar i olika led.

Statens invandrarverk

Invandrarverket är organiserat på fem byråer: tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Verket har 264 tjänster. I budgetpropositionen föreslås en utökning med tre tjänster för handläggare, en på tillståndsbyrån och två på samordningsbyrån, varav den ena för flyktingfrågor och den andra för bevakning av barn- och ungdomsfrågor. Anslaget till verket, punkten D 1, föreslås bli uppräknat med 4 051 000 kr. till 39 607 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag och tillstyrker alltså det begärda anslaget.

Åtgärder för flyktingar

Från anslaget D 2 med ovanstående rubrik betalas utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Anslagets fördelning på olika delprogram framgår av följande sammanställning.

	Utgift 1977/78	Anslag 1978/79	Beräknad ändring 1979/80	
			AMS	Före- draganden
1. Överföring av flyktingar	2 400 000	4 125 000	+ 175 000	+ 700 000
2. Omhändertagande av flyktingar	74 700 000	63 000 000	+4 800 000	+6 400 000
3. Förvaltningskostnader	2 723 000	3 300 000	+ 100 000	+ 400 000
	79 823 000	70 425 000	+5 075 000	+7 500 000

Föredragande statsrådet räknar för nästa budgetår med att den organiserade överföringen av flyktingar skall ske i ungefär samma omfattning som innevarande budgetår, dvs. 1 250 personer. Inom denna ram bör utrymme finnas att överföra ett antal medellösa nära anhöriga till flyktingar som tas ut inom ramen för flyktingkvoten och som kommer samtidigt som flyktingen eller omedelbart därefter. För insatser för att återförena familjer i andra fall har beräknats 500 000 kr. I propositionen har vidare beräknats att sammanlagt ca 2 250 flyktingar skall tas emot i AMS förläggningar eller i enskild inkvartering. Kostnaden per förlägningsdag uppskattas till 205 kr., med en genomsnittlig förläggningstid av fem månader. Anslaget föreslås för nästa budgetår bli uppfört med 77 925 000 kr.

Utskottet godtar anslagsberäkningen.

I propositionen redovisas också vissa riktlinjer för flyktingpolitiken som regeringen vill ha godkända av riksdagen.

Förslagen innebär utökade möjligheter för staten att genom resebidrag underlätta familjeåterförening för politiska flyktingar, institutionaliserat samråd i flyktingfrågor mellan närmast berörda statliga verk och kommunerna, en ny flyktingförläggning samt riktlinjer för omhändertagande av flyktingar.

Frånsett förslaget om ny flyktingförläggning, som utskottet tar upp i det följande, har vad som föreslagits i propositionen inte mött erinran motionsvägen, och utskottet har för sin del inte heller funnit anledning att ifrågasätta principerna eller komma med något tilläggförslag. Utskottet godtar alltså vad som anförts i propositionen på denna punkt.

F. n. finns permanenta flyktingförläggningar i Alvesta, Moheda och Flen. Det föreslås nu att ytterligare en permanent förläggning skall inrättas genom att den tillfälliga förläggningen i Hallstahammar ombildas. På den orten är

flyktingarna förlagda i förhyrda lägenheter som ligger i anslutning till ett AMU-centrum. Erfarenheterna från denna förlägningsform är positiva från sociala utgångspunkter, och även från kostnadssynpunkt är förlägningsformen förmånlig.

Bernt Ekinge (fp) föreslår i motionen 664 att utbyggnaden av den permanenta mottagningskapaciteten skall ske i Flens kommun.

Enligt utskottets uppfattning finns det skäl att inrätta en ny permanent förläggning. Erfarenheterna av den tillfälliga verksamheten i Hallstahammar är goda. Utskottet ansluter sig därför till propositionens förslag och avstyrker motionen.

Åtgärder för invandrare

I propositionen, punkten D 3, föreslås att riksdagen till Åtgärder för invandrare för nästa budgetår skall anvisa ett reservationsanslag av 12 050 000 kr. Detta innebär en anslagshöjning med 2,1 milj. kr. Den föreslagna fördelningen av anslaget på olika ändamål framgår av följande uppställning.

	1978/79	Beräknad ändring 1979/80	
		Invandrar- verket	Före- draganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandartidningen	2 825 000	+1 470 000 ¹	+ 100 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisa- tioners verksamhet	2 425 000	+2 575 000	+ 900 000
3. Bidrag till avgrän- sade projekt m. m.	3 100 000	+4 000 000	+ 600 000
4. Informationsverksamhet	1 600 000	+1 705 000	+ 500 000
	9 950 000	+9 750 000	+2 100 000

¹Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandartidningen.

Utskottet godtar anslagsberäkningen i fråga om bidrag till stiftelsen *Invandartidningen*. Utgångspunkten är därvid att stiftelsen med hjälp av en mindre höjning av prenumerationspriset skall kunna bedriva verksamheten i oförändrad omfattning under budgetåret 1979/80.

Anslagsposten *Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer* föreslås höjd med 900 000 kr. till 3 325 000 kr. I vpk-motionen 486 begärs en ytterligare höjning med 1 675 000 kr. Detta överensstämmer med vad invandrarverket begärt i sin anslagsframställning. Utskottet är inte berett att tillstyrka motionsförslaget utan godtar den bedömning som gjorts i propositionen.

I detta sammanhang tar utskottet upp motionen 1554 av Hans Nyhage (m).

Motionären vill att organisationen Immigrant-Institutet skall komma i åtnjutande av verksamhetsbidrag.

Utskottet har inhämtat att Immigrant-Institutet fått avslag på en ansökan om verksamhetsbidrag då organisationens uppbyggnad och verksamhet haft en sådan karaktär att den inte ansetts uppfylla de kriterier som gäller för sådant bidrag. Immigrant-Institutet har däremot fått projektbidrag från förevarande anslag med 70 000 kr. innevarande budgetår. Organisationen har dessutom fått bidrag från statens kulturråd.

Enligt utskottets uppfattning bör riksdagen när det gäller ifrågavarande bidrag endast ta ställning till principfrågor och inte pröva vilka organisationer som skall få bidrag. Med hänvisning härtill och till vad ovan sagts om bidrag till det aktuella institutet avstyrks motionen. I sammanhanget noterar utskottet att föredragande statsrådet räknar med att invandrarverket mot bakgrund av gjorda erfarenheter skall se över hur verksamhetsbidragen hittills fungerat.

Anslagsposten *Bidrag till avgränsade projekt m. m.* föreslås höjd med 600 000 kr. till 3,7 milj. kr.

Socialdemokraterna begär i partimotionen 1050 att anslaget skall höjas med 2 milj. kr. för att finansiera ett projekt som föreslås starta den 1 januari nästa år. Projektet innebär att man i två kommuner – Botkyrka och Olofström – skall sätta in intensiva åtgärder under flera år för att förbättra förhållandena för invandrare. Verksamheten skall spänna över ett brett fält – bostad, förskola, skola, kultursektorn, myndighetskontakter, medborgarinformation m. m. – och pågå under flera år. Årskostnaden beräknas till 4 milj. kr.

Utskottet anser sig av kostnadsskäl inte kunna gå med på motionärernas förslag. Det är också tveksamt om man på detta sätt bör prioritera två kommuner. De vidgade erfarenheter som onekligen behövs om effekterna av olika åtgärder får man söka erhålla genom försök i mindre skala inom ramen för anslaget. Motionen 1050 avstyrks med hänvisning till det anförda.

Anslagsposten *Informationsverksamhet* föreslås i propositionen höjd med 500 000 kr. till 2,1 milj. kr.

Karin Andersson m. fl. (c) begär i motionen 2142 att anslaget skall höjas med ytterligare 500 000 kr. Som motivering anføres bl. a. behovet av insatser för att öka kunskapen bland svenskar om invandrargrupper och deras hemländer.

Utskottet har förståelse för motionsyrkandet men anser sig av allmänna resursskäl inte kunna biträda detsamma. Utskottet beaktar därvid att åtgärdsanslaget föreslås höjt med totalt över 20 %.

De gjorda ställningstagandena beträffande olika anslagsposter innebär att utskottet ansluter sig till den medelsanvisning som föreslås i propositionen.

Utskottet tar härefter upp ett par utredningskrav.

Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) begär i motionen 2148 en *utvärdering av hela minoritets- och invandrapolitiken.*

Utskottet är inte berett att tillstyrka motionen. Riktlinjerna för den nuvarande politiken drogs upp genom ett riksdagsbeslut för fyra år sedan. Detta beslut, som fattades i stor enighet, hade föregåtts av ett mångårigt utredningsarbete som omfattade ett mycket brett fält. Att sätta i gång ett utredningsarbete av den karaktären är inte aktuellt i dag. Däremot är det angeläget att man genom utredningar på delområden söker komma till rätta med olika problem. Utskottet vill i detta sammanhang nämna tre olika utredningar som är verksamma: utlänningslagkommittén, kommittén för översyn av svenskundervisning för vuxna invandrare samt utredningen med uppgift att kartlägga och föreslå åtgärder mot diskriminering och fördomar i fråga om invandrare. Vid sidan härav bedriver expertgruppen för invandringsforskning (EIFO) ett omfattande utredningsarbete i olika invandrarfrågor. Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkandet i apk-motionen.

I två motioner tar man upp *invandrarkvinnornas situation*. Det gäller motionen 1543 av Ingegärd Fränkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp) samt motionen 2032 av Ingrid Diesen m. fl. (m). I motionerna påtalas invandrarkvinnornas svåra förhållanden och behovet av åtgärder, exempelvis i fråga om språkundervisning, barn tillsyn, juridisk rådgivning samt sjuk- och hälsovård. Särskilt framhålls i motionen 1543 behovet av kvinnliga tolkar och gynekologer.

Utskottet behandlade en liknande motion förra året och framhöll därvid bl. a. (AU 1977/78:22 s. 10):

De invandrande kvinnornas situation är ofta utomordentligt svår. På grund av kulturtraditioner och språksvårigheter blir de ofta isolerade och utan kontakt med omgivningen kring dem. Det gäller kanske framför allt de hemarbetande kvinnorna och äldre anhöriga som kommit till Sverige vid relativt hög ålder. Som framgår av motionen är det viktigt att samhällsorganen har sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor och vidtar åtgärder som underlättar situationen för de berörda kvinnorna. Utskottet är emellertid inte berett att förorda att man nu tillsätter en ny övergripande utredning utan anser att man snabbare bör nå resultat av det slag motionärerna eftersträvar genom att åtgärder sätts in på område efter område. Myndigheterna bör därför på olika sätt göras uppmärksamma på de särskilda problemen för denna eftersatta grupp. Pågående utvärdering av språkundervisningen bör ge underlag för bedömning av vilka insatser som bör göras för att nå kvinnorna med sådan undervisning. Utskottet har också inhämtat att jämställdhetskommittén avser att studera de hemarbetande invandrarkvinnornas situation inom ramen för en påbörjad utredning om hemarbete.

Utskottet berör slutligen några av de mer konkreta åtgärderna som aktualiseras i motionen.

Familjejuridisk rådgivning ges bl. a. vid den kommunala invandrarserVICEN och av de allmänna advokatbyråerna. Med hänsyn till invandrarernas behov av information på området har dessutom arbetsgruppen för invandrarernas rättsliga ställning framställt en folder, Att tänka på innan Du gifter Dig. Så snart foldern är tryckt kommer den att delas ut på pastorsexpeditioner, invandrarbyråer, ambassader osv.

Behovet av kvinnlig tolk i olika situationer tar motionärerna också upp.

Enligt utskottets uppfattning bör denna fråga beaktas av den myndighet eller liknande som berörs. När det slutligen gäller åtgärder inom hälso- och sjukvård utgår utskottet från att landstingskommunerna tar erforderliga initiativ så att invandrarkvinnorna inte blir eftersatta.

Med det anförda har utskottet besvarat motionen 1327, som inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet vill återigen stryka under att det är angeläget att man på olika områden söker underlätta förhållandena för de invandrade kvinnorna. Det finns emellertid knappast anledning att sätta i gång ett vidlyftigt utredningsarbete, utan i stället bör man snabbt initiera konkreta åtgärder på områden där problemen är väl kända. Utskottet har inhämtat att den inom regeringens kansli under statsrådet Eva Winthers ledning verksamma invandrarberedningen kommer att bilda en särskild arbetsgrupp för att undersöka invandrar kvinnornas ställning och vilka möjligheter det finns att underlätta deras situation. Avsikten är att gruppen skall ta upp sådana frågor som behandlas i motionerna.

Av det anförda framgår att motionerna redan är tillgodosedda. Det finns alltså inte någon anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd på grund av desamma.

Översättningsservice

Från anslaget Översättningsservice, punkten D 4, bekostas den del av invandrarverkets språksektions verksamhet, som inte täcks av intäkter. I propositionen föreslås att anslaget skall höjas med 200 000 kr. till 500 000 kr. för att göra det möjligt att höja översättningsstandarden i samhällsinformationen på invandrarpråk.

Utskottet har inte något att erinra mot förslaget och godtar anslagsberäkningen.

Undervisning i svenska

I det följande behandlas motioner som i huvudsak rör lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare. Andra frågor på detta område, utbildningens organisation m. m., behandlas i utbildningsutskottet och i AU 1978/79:21 s. 44.

Vid 1972 års riksdag (prop. 100, InU 27) antogs lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare (SFS 1972:650). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1973 och var till en början tillämplig på invandrare som börjat sin första anställning här i landet efter utgången av år 1972. Invandrare som anlänt till riket efter den tidpunkten fick rätt till ledighet från arbetet och lön för att delta i svenskundervisning i 240 timmar. Rätten till ledighet kan begränsas genom avtal, och undervisningen förläggs i så fall till fritid. Oavsett om undervisningen bedrivs under arbetstid eller ej, har invandrare rätt till lön under tid undervisning pågår.

Genom ändring av 1973 års riksdag (prop. 43, InU 15) gjordes lagen, med vissa avvikelser, tillämplig även på invandrare som före den 1 januari 1973 tagit anställning här i landet. De skall beroende på förkunskaper beredas ledighet med rätt till lön under 160 eller 240 timmar. Vidare har lagen genom ändring av 1974 års riksdag (prop. 31, InU 8) gjorts tillämplig på utländska sjömän på svenskt fartyg i utrikes fart. Efter den 1 juli 1976 gäller lagen även den som har blivit svensk medborgare, sedan han har påbörjat undervisning som avses i lagen (prop. 1975/76:177, InU 1975/76:41).

Enligt lagändringen år 1973 skulle svenskundervisningen på betald tid för invandrare, som börjat arbeta här före år 1973, vara genomförd före den 1 juli 1978. Arbetsgivare skulle därför erbjuda sådana invandrare ledighet för att möjliggöra att utbildningen var genomförd före denna tidpunkt.

I samband med behandlingen av propositionen 1975/76:177 förlängdes tiden till den 1 juli 1979, om arbetsgivaren hade försummat sina skyldigheter under den ursprungliga femårsperioden. De tilläggsbestämmelser som då antogs innebär följande.

Om arbetstagaren är medlem i arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren, får organisationen – efter invandrarens godkännande – besluta om ledighet och ledighetens förläggning. Ledigheten skall börja före utgången av juni 1979. Uppkommer tvist om ledigheten som sådan eller tidpunkten härför, skall arbetsgivaren kunna väcka talan vid domstol. Tills tvisten har prövats slutligt skall dock den fackliga organisationens beslut gälla. Visar det sig vid prövningen av tvisten att arbetstagarorganisationen saknat fog för sitt beslut, skall arbetsgivaren kunna tillerkännas skadestånd från organisationen.

För oorganiserade arbetstagare eller arbetstagare som är medlem i icke-kollektivavtalsbärande facklig organisation föreslås särskilda regler. Sådan arbetstagare skall kunna få frågan om ledighet och ledighetens förläggning prövad av domstol om han före utgången av juni 1979 har begärt ledighet men vägrats detta. Talan skall väckas före utgången av år 1979.

Om arbetstagaren eller hans fackliga organisation inte gjort anspråk på ledighet för att påbörja undervisning i svenska före utgången av juni 1979, upphör arbetsgivarens skyldighet att ge sådan ledighet. Skyldigheten kan dock kvarstå i ett speciellt fall även efter denna tidpunkt, nämligen om arbetstagaren kan åberopa synnerliga skäl, t. ex. sjukdom, för att han har underlåtit att utnyttja sin rätt till ledighet.

Regeringen har som tidigare sagts tillsatt en kommitté med uppgift att göra en bedömning av i vilken utsträckning nuvarande svenskundervisning för invandrare inom olika regelsystem och utbildningsanordningar svarar mot de mål och riktlinjer som har satts upp för utbildningen. Kommittén skall mot den bakgrunden överväga den framtida inriktningen av insatserna.

Vpk aktualiserar i motionen 485 en mängd *ändringsförslag i fråga om svenskundervisningen*. Med hänsyn till att den ovan nämnda kommittén skall gå igenom hela detta område finns det inte anledning att nu gå närmare in på

vpk:s förslag. Motionen avstyrks därför.

Gunnel Jonäng (c) föreslår i motionen 2046 att *arbetsgivare skall befrias från lönekostnader för ungdomar som genomgår svenskundervisning*. Om samhället får bära sådana kostnader bör enligt motionären arbetsgivarnas benägenhet att anställa unga invandrare öka. Även denna fråga torde falla inom den nya utredningens uppdrag. Med hänsyn därtill bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

Karin Andersson m. fl. (c) föreslår i motionen 2142 att man i avvaktan på utredningen om svenskundervisningen förlänger de tidigare nämnda övergångsbestämmelserna om rätt till *svenskundervisning för invandrare som fått anställning här i landet före år 1973*.

Enligt vad utskottet inhämtat bör man fram till den 1 juli 1979 med svenskundervisning ha nått de "äldre" invandrare som är möjliga att nå med den nuvarande lagstiftningen. Utskottet är därför inte berett att gå med på en ytterligare förlängning av de aktuella övergångsreglerna. Utskottet förutsätter emellertid att den nya utredningen kommer att ta upp undervisningsfrågan för invandrare som vistats i landet många år men ändå har bristfälliga kunskaper i svenska. Yrkandet avstyrks med hänvisning till det anförda.

Till sist tar utskottet upp ett yrkande i apk-motionen 2148. Motionärerna vill att åtgärder skall vidtas för att *registrera alla i Sverige bosatta människors modersmål*.

Riksdagen har tidigare avvisat liknande krav av integritetsskäl. Systemet skulle dessutom bli dyrbart och svårt att administrera. När det gäller att nå personer med olika modersmål får man lita till andra metoder. Expertgruppen för invandrarforskning (EIFO) gör på regeringens uppdrag en undersökning av frågan. I sammanhanget bör också nämnas att frågan om registrering av modersmål tidigare varit aktuell i samband med folk- och bostadsräkningen. Förslag om en ny sådan räkning har f. ö. nyligen lagts fram för riksdagen. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 39 607 000 kr.,
2. beträffande *utbyggnad av flyktingförläggningen i Flen* att riksdagen avslår motionen 1978/79:664,
3. att riksdagen godkänner de *riktlinjer för flyktingpolitiken* som förordats i propositionen,
4. att riksdagen till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 77 925 000 kr.,
5. beträffande *verksamhetsbidrag till Immigrant-Institutet* att riksdagen avslår motionen 1978/79:1554,

6. beträffande *försök med intensifierade anpassningsåtgärder* att riksdagen avslår motionen 1978/79:1050, yrkandet 1,
7. beträffande *medelsanvisningen till åtgärder för invandrare* att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:486, 1978/79:1050, yrkandet 2, och 1978/79:2142, yrkandet 2, samt med bifall till regeringens förslag till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 12 050 000 kr.,
8. beträffande *utredning om minoritets- och invandrapolitiken* att riksdagen avslår motionen 1978/79:2148, yrkandet 1,
9. beträffande *åtgärder för invandrarkvinnor* att motionerna 1978/79:1543 och 1978/79:2032 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
10. att riksdagen till *Översättningsservice* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 500 000 kr.,
11. beträffande *ändringar i svenskundervisningslagen m. m.* att riksdagen avslår motionen 1978/79:485,
12. beträffande *överförande på samhället av lönekostnader vid svenskundervisning av ungdomar* att motionen 1978/79:2046, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
13. beträffande *registrering av uppgifter om modersmål* att riksdagen avslår motionen 1978/79:2148, yrkandet 2,
14. beträffande *ändring i övergångsbestämmelserna till svenskundervisningslagen* att riksdagen avslår motionen 1978/79:2142, yrkandet 1.

Stockholm den 20 mars 1979

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Jan-Ivan Nilsson (c), Alf Wennerfors (m), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Anna-Greta Leijon (s), Sune Johansson (s) och Göte Pettersson (fp).

Reservationer

1. Försök med intensifierade anpassningsåtgärder (mom. 6)

Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet anser" och slutar "det anförda" bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig bakom den socialdemokratiska motionen. Ett försök i full skala i två kommuner med intensiva åtgärder under flera år för att på olika områden förbättra förhållandena för invandrarna bör ge värdefulla erfarenheter för politikens framtida inriktning. Vägledning av detta slag behövs bl. a. för att vi skall kunna möta de oroande tendenser som på vissa håll finns till ökade motsättningar mellan invandrare och den inhemska befolkningen. I det perspektivet ter sig den beräknade årskostnaden för försöket, 4 milj. kr., som ringa. Försöksverksamheten bör bedrivas på ett sådant sätt att den systematiskt går att utvärdera. Forskare från expertgruppen för invandringsforskning bör därför knytas till verksamheten.

Regeringen bör omedelbart sätta i gång förberedelser för verksamheten så att den kan starta den 1 januari 1980. För nästa budgetår bör anvisas 2 milj. kr. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *försök med intensifierade anpassningsåtgärder* att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1050, yrkandet 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om försöksverksamhet i två kommuner.

2. Medelsanvisningen till Åtgärder för invandrare (mom. 7)

Under förutsättning av bifall till reservationen 1

Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "De gjorda" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till att utskottet biträtt socialdemokraternas förslag att försök den 1 januari 1980 skall sättas i gång med intensiva åtgärder i två kommuner för att förbättra förhållandena för invandrarna bör anslaget höjas med 2 milj. kr. utöver regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsanvisningen till Åtgärder för invandrare* att riksdagen dels med avslag på motionerna 1978/79:486 och 1978/79:2142, yrkandet 2, dels med anledning av regeringens

förslag och med bifall till motionen 1978/79:1050, yrkandet 2, till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 14 050 000 kr.

3. Medelsanvisningen till *Åtgärder för invandrare* (mom. 7)

Jan-Ivan Nilsson, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet har" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

För att vi skall lyckas nå de mål som ställts upp för invandringsspolitiken är det av avgörande betydelse att vi når ut till både svenskar och invandrare med information. Utvecklingen de senaste åren har visat hur nödvändigt det är inte minst att öka kunskaperna bland svenskar om olika invandrargrupper, deras hemländer och kultur. Genom bättre kunskaper kan man få ökad förståelse för den tillgång invandrarna utgör i vårt samhälle. Mot bakgrund av vad här anförts biträder utskottet förslaget i motionen 2142 av Karin Andersson m. fl. (c) att riksdagen till informationsverksamheten skall anvisa 500 000 kr. utöver vad som föreslås i budgetpropositionen.

Anslaget till *Åtgärder för invandrare* bör med hänsyn till det anförda bestämmas till 12 550 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsanvisningen till Åtgärder för invandrare* att riksdagen dels med avslag på motionerna 1978/79:486 och 1978/79:1050, yrkandet 2, dels med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:2142, yrkandet 2, till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 12 550 000 kr.

